

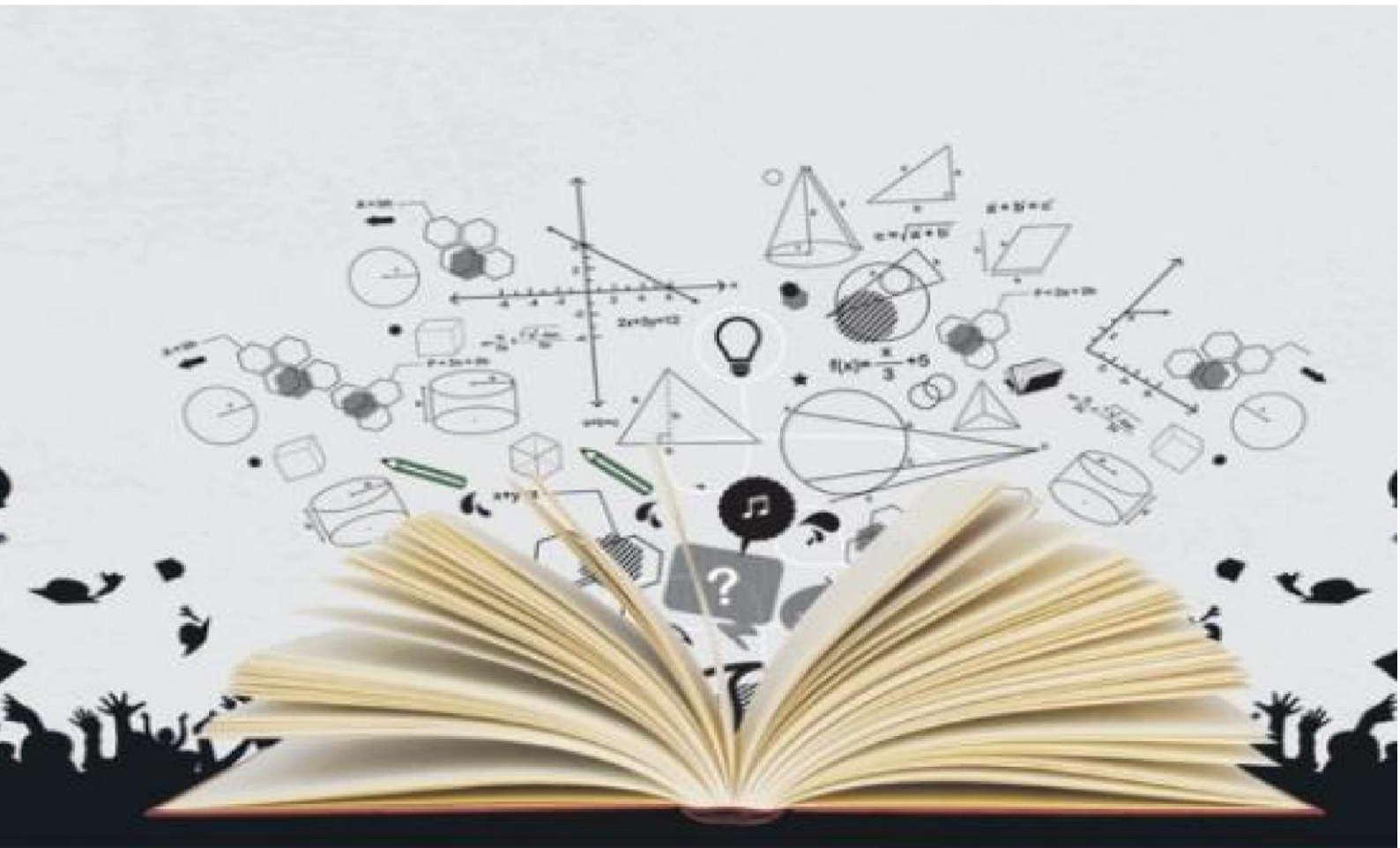

Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.

ΑΝΩΤΑΤΗ ΣΧΟΛΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πρακτικές Ασκήσεις Διδασκαλίας

Θεωρητικό Πλαίσιο

ΕΠΠΑΙΚ

ΔΟΜΗΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Κατά τη δόμηση της διδασκαλίας μας πρέπει να λάβουμε υπόψη

- το μαθητικό και μαθησιακό δυναμικό της τάξης μας (ποιους/ες διδάσκουμε και ποιο είναι το γνωστικό τους επίπεδο) και
- το διαθέσιμο χρόνο και να καλύψουμε τα ακόλουθα επιστημολογικά ερωτήματα:

A. ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ

Έννοιες προϋπάρχουσας γνωστικής δομής στις οποίες ενσωματώνεται η νέα γνώση.

B. ΓΙΑΤΙ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ

Στόχοι της διδασκαλίας μας.

Γ. ΠΩΣ ΘΑ ΔΙΔΑΞΟΥΜΕ

Διδακτική μέθοδος και αντίστοιχες τεχνικές και μέσα που θα ακολουθήσουμε.

Δ. ΠΩΣ ΘΑ ΞΕΡΟΥΜΕ ΑΝ ΠΕΤΥΧΑΜΕ

Αξιολόγηση της διδασκαλίας μας.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ & ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το μαθησιακό και παιδαγωγικό περιβάλλον δομείται με άξονα πολλαπλές κομβικές δεξιότητες που θέλουμε να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι. Έτσι, θα πρέπει να περιλαμβάνει την καλλιέργεια όχι μόνο γνωστικών αλλά και κοινωνικών/επικοινωνιακών και μεταγνωστικών δεξιοτήτων. Αυτό επιτυγχάνεται με την επιλογή, δημιουργία και εφαρμογή κατάλληλων και συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.

Παράλληλα, φροντίζουμε να κινητοποιήσουμε τους εκπαιδευόμενους με δράσεις που εστιάζουν στις εμπειρίες και τα βιώματά τους .

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ-ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Καταγράφουμε με χρήση American Psychological Association (APA) style τις βιβλιογραφικές, διαδικτυακές και άλλες πηγές που αξιοποιήσαμε κατά τη δόμηση της διδασκαλίας.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

A. ΤΙ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ

Οι έννοιες στην ευρεία τους διάσταση αποτελούν νοητικές κατασκευές με τις οποίες το άτομο ταξινομεί και ονοματίζει οντότητες, διαδικασίες, καταστάσεις και φαινόμενα με άξονα τα ουσιώδη γνωρίσματά τους. Ο σχηματισμός εννοιών στην πραγματικότητα είναι μια διαδικασία ένταξης μεμονωμένων στοιχείων σε πλαίσιο σχέσεων που όχι μόνο προϋποθέτει αλλά και προάγει την κατανόηση. Όλες οι επιστήμες έχουν τις δικές τους έννοιες, τις οποίες χρησιμοποιούν ως κλειδιά.

Συγκεκριμένα, όταν προετοιμάζουμε μια διδακτική παρέμβαση καταγράφουμε την έννοια ή τις έννοιες που αποτελούν υπόβαθρο της διδασκαλίας μας έτσι ώστε η νέα γνώση να ενταχθεί στο προϋπάρχον εννοιολογικό πλαίσιο των μαθητών/τριών.

B. ΓΙΑΤΙ ΔΙΔΑΣΚΟΥΜΕ

Οι στόχοι διατυπώνουν τι θα πρέπει να κάνουν οι εκπαιδευόμενοι μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας. Είναι συγκεκριμένοι, μετρήσιμοι και ξεκινούν με την πρόταση «Μετά την ολοκλήρωση της διδασκαλίας οι εκπαιδευόμενοι θα πρέπει να είναι ικανοί να ...». Να σημειωθεί ότι καταγράφουμε μόνο γνωστικούς στόχους, στόχους δηλαδή που αναφέρονται στις γνώσεις και νοητικές ικανότητες που παρέχει και καλλιεργεί μια συγκεκριμένη διδακτική ενότητα. Παράλληλα, φροντίζουμε οι στόχοι μας να είναι κατάλληλοι για το μαθητικό δυναμικό που απευθυνόμαστε και υλοποιήσιμοι στο χρόνο που έχουμε στη διάθεσή μας.

Με τους στόχους μας προσπαθούμε να υλοποιήσουμε τους σκοπούς μας, οι οποίοι είναι γενικοί, διαχρονικοί, μη μετρήσιμοι και απεικονίζουν συνήθως την υλοποίηση της εκάστοτε εκπαιδευτικής πολιτικής.

Γ. ΠΩΣ ΘΑ ΔΙΔΑΞΟΥΜΕ

Επιλέγουμε μία από τις διδακτικές μεθόδους διδασκαλίας με τις αντίστοιχες τεχνικές που τις καθιστούν υλοποιήσιμες και τα αντίστοιχα μέσα που απαιτούνται. Θεωρητική βάση των επιλογών μας αποτελεί η θεωρία κατασκευής της γνώσης (Constructivism) σύμφωνα με την οποία η γνώση οικοδομείται ενεργητικά από τους μαθητές, εκκινεί από τις δικές τους προϋπάρχουσες γνώσεις, παρατηρήσεις και εμπειρίες και προάγεται κοινωνικά μέσα από τις αλληλεπιδράσεις τους.

Χαρακτηριστικές μέθοδοι διδασκαλίων και παιδαγωγικών προσεγγίσεων που αξιοποιούν τις αρχές της θεωρίας κατασκευής της γνώσης είναι:

- Μέθοδος επεξεργασίας εννοιών
- Διερευνητική μέθοδος
- Ομαδοσυνεργατική μέθοδος
- Βιωματική μέθοδος

Να σημειωθεί ότι, υπάρχει δυνατότητα να αξιοποιηθεί οποιαδήποτε σύγχρονη μέθοδος διδασκαλίας.

Όλες οι μέθοδοι διδασκαλίας πλαισιώνονται με πολλαπλές τεχνικές όπως:

- Παιχνίδι ρόλων. Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει το πλαίσιο και δημιουργεί «καρτέλες ρόλων» για τα πρόσωπα του παιχνιδιού.
- Δημιουργία ομάδων
- Δημιουργία από τους μαθητές φακέλου εργασιών (Portfolio,e-portfolio)
- Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη (Concept map)
- Καταιγισμός ιδεών (Brain storming)
- Κλίμακα διαβαθμισμένων κριτηρίων (Rubrics)
- Παρατήρηση
- Συνέντευξη
- Προσομοίωση. Οι μαθητές συμμετέχουν σε δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στην ανασύσταση πραγματικών καταστάσεων
- Εισήγηση
- Ημιδομημένος διάλογος
- Συζήτηση
- Επίδειξη

Τέλος, όλες οι μέθοδοι διδασκαλίας πλαισιώνονται με πολλαπλά μέσα όπως:

- Εννοιολογικός χάρτης
- Ημερολόγιο
- Αξιοποίηση έργων τέχνης, λογοτεχνικών έργων, κινηματογραφικών ταινιών, εκπαιδευτικών σεναρίων
- Έντυπα, διαγράμματα, πίνακες, εικόνες, φωτογραφίες, ψηφιακό υλικό, λογισμικά, διαδραστικό πίνακα
- Πεδίο δυνάμεων

Δ. ΠΩΣ ΘΑ ΞΕΡΟΥΜΕ ΑΝ ΠΕΤΥΧΑΜΕ

Μπορούμε να επιλέξουμε και να αξιοποιήσουμε όποιες από τις τεχνικές αξιολόγησης θεωρούμε ότι καλύπτουν τους στόχους μας όπως:

- Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου, ερωτήσεις ανάπτυξης
- Ημιδομημένος διάλογος μεταξύ των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία
- Κλίμακα διαβαθμισμένων κριτηρίων (rubrics)
- Εννοιολογικός χάρτης (Concept map)
- Συνθετικές δημιουργικές - διερευνητικές εργασίες
- Συστηματική παρατήρηση
- Φάκελος εργασιών / Ηλεκτρονικός φάκελος εργασιών (Portfolio / e-Portfolio)
- Αυτοαξιολόγηση του εκπαιδευόμενου /
Ετεροαξιολόγηση /
Αλληλοαξιολόγηση

ΜΑΘΗΣΙΑΚΟ & ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Στη διδασκαλία μας στοχεύουμε να αναπτύξουμε και τα τρία επίπεδα δεξιοτήτων, γνωστικές - κοινωνικές/επικοινωνιακές – μεταγνωστικές, εξοπλίζοντας έτσι τους εκπαιδευόμενους με όλα τα απαραίτητα εφόδια που θα τους επιτρέψουν να δημιουργούν, να διαχειρίζονται, να αμφισβητούν και να αξιολογούν τη γνώση και παράλληλα να δρουν συλλογικά.

- Οι γνωστικές δεξιότητες αποτελούν εργαλεία επεξεργασίας πληροφοριών και δεδομένων. Στο γνωστικό επίπεδο επικεντρωνόμαστε σε δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων, διατύπωσης ερωτήσεων, εύρεσης πηγών, αποτελεσματικής χρήσης πληροφοριών και διαδικασιών έρευνας. Ακόμα φροντίζουμε να αναπτύξουμε δεξιότητες οργάνωσης, ανάλυσης και παρουσίασης δεδομένων, καθώς και δεξιότητες προφορικής και γραπτής έκφρασης. Παράλληλα, διευκολύνουμε τους εκπαιδευόμενους να ολοκληρώνουν τις σχεδιασμένες δραστηριότητες και να επιμένουν στην υλοποίηση των προβλεπόμενων διδακτικών στόχων.
- Ο πυρήνας των κοινωνικών/επικοινωνιακών δεξιοτήτων περιλαμβάνει τη συνεργασία, τη διαπροσωπική επικοινωνία και τη γόνιμη αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών οποιασδήποτε ομάδας, καθώς και την ανάπτυξη της ενσυναίσθησης. Έτσι, στο κοινωνικό/επικοινωνιακό επίπεδο δεξιοτήτων εφοδιάζουμε τους εκπαιδευόμενους με ικανότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας και φροντίζουμε, με κατάλληλες δραστηριότητες, να δίνουν σαφή μηνύματα, να είναι ενεργητικοί ακροατές και να χειρίζονται τις διαφωνίες. Παράλληλα τους στηρίζουμε να αποκτήσουν υπευθυνότητα, πρωτοβουλία και αυτοπεποίθηση. Ακόμα τους ενθαρρύνουμε να συμμετέχουν σε συζητήσεις, να συνεργάζονται και να εργάζονται σε ομάδες καθώς και να αναγνωρίζουν και να κατανοούν τις θέσεις και τα συναισθήματα των άλλων.
- Οι μεταγνωστικές δεξιότητες αποτελούν το σύνολο των δεξιοτήτων που επιτρέπουν στο άτομο να έχει επίγνωση όλων των γνωστικών μηχανισμών που χρησιμοποιεί και πως ακριβώς αυτοί λειτουργούν. Έτσι, στο μεταγνωστικό επίπεδο δεξιοτήτων στηρίζουμε τους εκπαιδευόμενους να δομήσουν κριτική σκέψη και να οδηγηθούν σε διαδικασίες αναστοχαστικής διαχείρισης της γνώσης και αυτοαξιολόγησης. Εστιάζουμε σε δραστηριότητες που προάγουν την πρωτοβουλία και τους δίνουν τη δυνατότητα να επιλέξουν, να στοχαστούν τις συνέπειες των επιλογών τους και να δράσουν κατάλληλα. Παράλληλα τους στηρίζουμε να δώσουν έμφαση όχι απλά στο αποτέλεσμα αλλά στη διαδικασία που οδηγεί σε αυτό. Ακόμα, τους ενθαρρύνουμε να κάνουν συνδέσεις με άλλες γνωστικές περιοχές, να διακρίνουν προεκτάσεις, σχέσεις και διαφορές, καθώς και να προσαρμόζονται στις συνεχείς αλλαγές και εξελίξεις.

Παράλληλα, δραστηριοποιούμε τους εκπαιδευόμενους, τους εμπλέκουμε ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία και τους στηρίζουμε να αποκτήσουν κίνητρα και θετική στάση απέναντι στο γνωστικό αντικείμενο. Επιλέγουμε δραστηριότητες που αναπτύσσουν το ενδιαφέρον τους και βασίζονται στις εμπειρίες και τα βιώματά τους. Σημαντικό στοιχείο

αποτελεί η κινητοποίηση τους κατά την έναρξη της διδασκαλίας και η διατήρησή της καθ' όλη τη διάρκειά της διδακτικής ώρας. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δίνεται στην άμεση, συγκεκριμένη και περιεκτική ανατροφοδότηση που επιδρά θετικά και παρωθεί τους εκπαιδευόμενους και ταυτόχρονα τους εμπλέκει ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία.

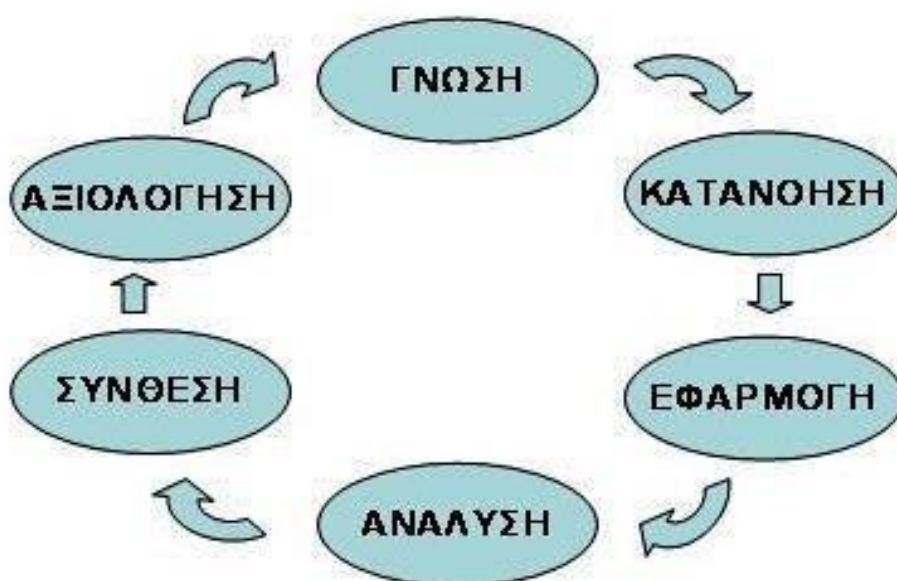
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ Όταν δομούμε τη διδασκαλία μας αξιοποιούμε πολλαπλές πηγές και βοηθήματα τα οποία καταγράφουμε με χρήση American Psychological Association (APA) style.

Στοχοταξινομία διδασκαλίας (Bloom, & Krathuohl)

Η στοχοταξινομία του Bloom αποτελεί ένα από τα πιο διαδεδομένα συστήματα ταξινόμησης διδακτικών στόχων, σύμφωνα με το οποίο οι στόχοι κατατάσσονται σε τρεις τομείς: τον γνωστικό, τον συναισθηματικό και τον ψυχοκινητικό.

Επίπεδα γνωστικού τομέα

Η στοχοταξινομία στο γνωστικό τομέα περιλαμβάνει έξι διαφορετικά, ιεραρχικά δομημένα επίπεδα. Η προσέγγιση των επιπέδων μπορεί να είναι κυκλοτερική και όχι απαραίτητα σειριακή καθώς υπάρχει δυνατότητα να καλυφθούν κάποια από τα επίπεδα (π.χ. το επίπεδο της Κατανόησης να ταυτιστεί με το επίπεδο της Ανάλυσης, το επίπεδο της Σύνθεσης να καλυφθεί από την ανάθεση Εργασίας, το επίπεδο Αυτό-αξιολόγησης να εμπεριέχει ποιοτικές μεθόδους).

Γνώση

Στο επίπεδο γνώσης οι εκπαιδευόμενοι αναγνωρίζουν ή ανακαλούν πληροφορίες, όπως γεγονότα, ορολογία, διαδικασίες, τύπους, ημερομηνίες, ονόματα, στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων και κανόνες. Μερικά ρήματα που χρησιμοποιούνται στο επίπεδο της γνώσης είναι: όρισε, περίγραψε, ταύτισε, ονόμασε, κατάγραψε, ανέφερε, θύμισε, απάγγειλε, διάλεξε, δήλωσε.

Κατανόηση

Στο επίπεδο κατανόησης οι εκπαιδευόμενοι μεταφέρουν σε πιο κατανοητές μορφές τι έχουν διδαχθεί, δίνουν παραδείγματα μιας έννοιας, βλέπουν σχέσεις στα διάφορα μέρη, εξάγουν συμπεράσματα ή αποτελέσματα από πληροφορίες, μεταφράζουν σύμβολα, σχεδιαγράμματα και εικόνες. Μερικά από τα ρήματα που χρησιμοποιούνται είναι τα εξής: μετάτρεψε, υποστήριξε, ξεχώρισε, διάκρινε, υπολόγισε, εξήγησε, κάνε επέκταση, γενίκευσε, κάνε περίληψη, μετάφερε, παράφρασε, πρόβλεψε.

Εφαρμογή

Οι στόχοι εφαρμογής διαφέρουν από τους στόχους κατανόησης, γιατί η εφαρμογή προαπαιτεί παρουσίαση προβλήματος σε διαφορετική αλλά συναφή περίπτωση. Μερικά ρήματα ενέργειας που περιγράφουν μαθησιακά αποτελέσματα στο επίπεδο της εφαρμογής είναι τα εξής: άλλαξε, υπολόγισε, δείξε, ανάπτυξε, τροποποίησε, λειτούργησε, οργάνωσε, προετοίμασε, συσχέτισε, λύσε, μετάφερε, χρησιμοποίησε.

Ανάλυση

Ανάλυση είναι η ικανότητα εντοπισμού των επιμέρους συστατικών μιας έννοιας και εύρεσης σχέσης ή σχέσεων μεταξύ των μερών, όπως είναι η εύρεση της δομής ή της οργάνωσής της. Στο επίπεδο ανάλυσης, οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να συσχετίσουν ιδέες, να τις συγκρίνουν και να τις παραθέσουν. Μερικά ρήματα που χρησιμοποιούνται για περιγραφή των αποτελεσμάτων μάθησης στο επίπεδο ανάλυσης είναι τα εξής: ανάλυσε, συμπέρανε, διαδραμάτισε, ξεχώρισε, διευκρίνισε, σκιαγράφησε, δείξε, συσχέτισε, διαίρεσε, σύγκρινε.

Σύνθεση

Σύνθεση είναι η ικανότητα σύνθεσης στοιχείων σε ένα ενιαίο σύνολο, με απώτερη επιδίωξη τη δημιουργία ενός προσωπικού έργου. Στο επίπεδο αυτό οι εκπαιδευόμενοι αναμένεται να κατασκευάσουν ένα έργο ή να προβούν στην παραγωγή πρότυπων γραπτών δημιουργημάτων. Μερικά από τα ρήματα που χρησιμοποιούνται στους στόχους σύνθεσης είναι τα ακόλουθα: Κατηγοριοποίησε, θεσμοποίησε, σύνθεσε, δημιούργησε, σχεδίασε, επινόησε, μορφοποίησε, πρόβλεψε, παράγαγε.

Αξιολόγηση

Αξιολόγηση είναι η ικανότητα εκτίμησης της αξίας σκοπών, στόχων, μεθόδων, δραστηριοτήτων και μέσων ως και η ικανότητα κρίσης της ανταπόκρισης στα κριτήρια που τέθηκαν. Συνιστά το ύψιστο επίπεδο διδασκαλίας και στόχοι αυτού του επιπέδου απαιτούν από τους εκπαιδευόμενους να διαφοροποιήσουν κρίσεις, να λάβουν αποφάσεις και να τις τεκμηριώσουν με βάση εξωτερικά ή εσωτερικά κριτήρια ή αρχές. Μερικά από τα ρήματα που χρησιμοποιούμε στο επίπεδο της αξιολόγησης είναι τα εξής: εκτίμησε, κρίνε, αντιπάρθεσε, αξιολόγησε, επέλεξε, δικαιολόγησε, υποστήριξε.

Να σημειωθεί ότι το 2001 δημοσιεύτηκε η αναθεωρημένη μορφή όπου η χρήση ρημάτων σε κάθε επίπεδο αντικαταστάθηκε από χρήση ουσιαστικών και ταυτόχρονα έγινε εναλλαγή των δύο υψηλότερων επιπέδων. Έτσι η στοχοταξινομία πήρε την ακόλουθη μορφή:
Θυμάμαι → Κατανοώ → Εφαρμόζω → Αναλύω → Αξιολογώ → Δημιουργώ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

Τα δομικά στοιχεία της κριτικής σκέψης οργανωμένα κατά αύξουσα δυσκολία είναι:

Οι λογικοί συλλογισμοί,

- α) επαγωγικός (από το μερικό και συγκεκριμένο της γνώσης στο γενικό και αφηρημένο δηλ. θεωρητικοποίηση της καθημερινής εμπειρίας).
- β) παραγωγικός δομεί τη γνώση από το γενικό στα επιμέρους στοιχεία της, δηλ. συσχέτιση της γενικευμένης γνώσης με τα μεμονωμένα περιστατικά της καθημερινής εμπειρίας).
- γ) αναλογικός (από το μερικό της γνώσης οδηγεί πάλι στο μερικό δηλ. πρόκειται για μια διαδικασία μεταφοράς σχημάτων σχέσεων από ένα γνωστό μας πεδίο σε ένα νέο γνωστικό πεδίο).

Οι γνωστικές δεξιότητες

- α) συλλογή δεδομένων
- β) οργάνωση δεδομένων
- γ) ανάλυση δεδομένων
- δ) υπέρβαση δεδομένων

Το μεταγνωστικό

- α) γνώση
- β) δεξιότητες
- γ) στάσεις

Το μεταγνωστικό είναι η γνωστική λειτουργία που επιτρέπει στο άτομο να έχει επίγνωση του τρόπου λειτουργίας της σκέψης του και των τρόπων με τους οποίους την επεξεργάζεται. Το μεταγνωστικό καθιστά το άτομο αυτόνομο στη σκέψη και στη δράση και το εφοδιάζει με δεξιότητες όπως:

- Να στοχάζεται για το τι γνωρίζει, να αξιολογεί τις γνώσεις και τις δράσεις του και να έχει επίγνωση του εαυτού του
- Να προσδιορίζει τη φύση ενός προβλήματος που αντιμετωπίζει και να το αναλύει στα δομικά του στοιχεία.
- Να καταστρώνει σχέδιο δράσης για τη επίλυση μιας κατάστασης προβληματισμού, να υλοποιεί, να κατευθύνει και να παρεμβαίνει διορθωτικά στο συγκεκριμένο σχέδιο

Τα γνωστικά προϊόντα της κριτικής σκέψης είναι:

Οι έννοιες. Ως έννοιες ορίζουμε την οργανωμένη γνώση που κατέχει το άτομο για τα ουσιαστικά γνωρίσματα προσώπων, αντικειμένων, γεγονότων, ιδεών, καταστάσεων και διαδικασιών.

Οι κρίσεις. Οι κρίσεις εκφράζουν σχέσεις όπως είναι η ταυτότητα, η ομοιότητα, η διαφορά και η αντίθεση που συνδέουν δύο έννοιες. Οι κρίσεις επιτρέπουν στο άτομο να διατυπώσει προσωπικές γνώμες, εκτιμήσεις και συμπεράσματα για τα αντικείμενα που το απασχολούν.

Οι γενικεύσεις. Οι γενικεύσεις εκφράζουν τις αιτιώδεις ή κανονιστικές σχέσεις που συνδέουν τις έννοιες. Οι γενικεύσεις χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν, να επεξηγήσουν και να προβλέψουν φαινόμενα και καταστάσεις.

Τα σχήματα. Τα σχήματα οργάνωσης της γνώσης αποτελούν σχήματα ερμηνείας του κόσμου. Εμπεριέχουν ανώτατου επιπέδου νοητικές κατασκευές που αναδεικνύουν τη δομή των εννοιών και πώς αυτές εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο σχέσεων με συναφείς έννοιες. Το άτομο μαζί με τα σχήματα, τις αξίες και τις πεποιθήσεις του διαμορφώνει την προσωπική του κοσμοαντίληψη.

Οι διαδικασίες. Οι διαδικασίες αποτελούν τη διαδικαστική γνώση. Η διαδικαστική γνώση αντιστοιχεί σε διανοητικές δεξιότητες. Η διαδικαστική γνώση αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο επιτελείται ένα εγχείρημα, περιλαμβάνει δε τις διακρίσεις, την κατανόηση των εννοιών και την εφαρμογή των κανόνων που διέπουν τις σχέσεις και συχνά περιλαμβάνει κινητικές δεξιότητες και γνωστικές στρατηγικές.

Σε αντιδιαστολή με τη διαδικαστική γνώση, έχει ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι η δηλωτική γνώση αναφέρεται σε πληροφορίες που μπορούν να εκφραστούν λεκτικά και περιλαμβάνει την ανάκληση συγκεκριμένων γεγονότων, αρχών, τάσεων, κριτηρίων και τρόπων οργάνωσης των συμβάντων. Συνιστά επομένως, γνώση που μπορεί να δηλωθεί.

Αξίες και κοινωνικές στάσεις. Οι αξίες και στάσεις αποτελούν την ηθική πλευρά της κριτικής σκέψης. Η ανάπτυξη κοινωνικών ηθικών στάσεων και αξιών καλλιεργείται σε ένα κατάλληλο πλαίσιο διδασκαλίας που εξασφαλίζει τη ψυχολογική αποδοχή και ενθαρρύνει τη διαφοροποίηση και την αντιπαράθεση. Η διαφοροποίηση ενισχύεται μέσα από τη συνεξέταση εναλλακτικών απόψεων, πληροφοριών και κριτηρίων πάνω σε αξιακά θέματα και η αντιπαράθεση σχετικοποιεί τις προσωπικές θέσεις και ενθαρρύνει την κριτική σκέψη και τη συμπεριφορά.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΝΝΟΙΩΝ

Η Μέθοδος επεξεργασίας εννοιών αποτελεί μια γενική πορεία διδασκαλίας που επικεντρώνεται στην επίτευξη των στόχων διδασκαλίας που έχουν τεθεί και παράλληλα ικανοποιεί τις απαιτήσεις των προγραμμάτων σπουδών.

Η συγκεκριμένη μέθοδος θα πρέπει να υλοποιείται με εφαρμογή κατάλληλα σχεδιασμένων, σύγχρονων τεχνικών και μέσων, έτσι ώστε οι εκπαιδευόμενοι να έχουν ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία και να αναπτύξουν πολλαπλές δεξιότητες. Σημαντικά χαρακτηριστικά της μεθόδου είναι η ευελιξία και η προσαρμογή στις ανάγκες των εκπαιδευόμενων.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού στη μέθοδο επεξεργασίας εννοιών εστιάζει στη διευκόλυνση της επίτευξης των προκαθορισμένων στόχων και στη γενικότερη υποστήριξη και ενθάρρυνση των εκπαιδευόμενων.

Οι επιμέρους φάσεις της μεθόδου είναι:

- **Πρώτη Φάση: Προετοιμασία Διδακτικού Πλαισίου - Προβληματοποίηση**
Εισαγωγή στο προς διδασκαλία αντικείμενο μέσω δραστηριοτήτων που κινητοποιούν και προβληματίζουν τους εκπαιδευόμενους. Ο/Η εκπαιδευτικός φροντίζει να ικανοποιηθούν όλες οι απαραίτητες ψυχολογικές και γνωσιολογικές προϋποθέσεις που θα διευκολύνουν τη μάθηση.
- **Δεύτερη Φάση: Επαφή Εκπαιδευόμενου με Δεδομένα και Επεξεργασία**
Οι εκπαιδευόμενοι, υπό την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού, αναζητούν δεδομένα και πληροφορίες του νέου αντικειμένου, τα επεξεργάζονται και τα εντάσσουν στα προσωπικά τους σχήματα κατανόησης.
- **Τρίτη Φάση: Ανατροφοδότηση, Συμπεράσματα και Εφαρμογή/Εξάσκηση**
Οι εκπαιδευόμενοι ανατροφοδοτούνται, διατυπώνουν συμπεράσματα και τα συνδέουν με παρόμοιες καταστάσεις, πρότερες γνώσεις και βιώματα. Υπό την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτικού ονοματίζουν τη νέα γνώση, τη μεταφέρουν σε καινούργιες καταστάσεις και εξασκούνται έτσι ώστε να την κάνουν λειτουργική.
- **Τέταρτη Φάση: Αξιολόγηση**
Με την εφαρμογή κατάλληλων τεχνικών αξιολόγησης ελέγχεται η υλοποίηση των στόχων που έχουν τεθεί.
- **Πέμπτη Φάση: Ανακεφαλαίωση**
Η ανακεφαλαίωση μπορεί να είναι:
  - Λεκτική
  - Αναπαραστασιακή
  - Μεταγνωστική.

ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Η διερευνητική μέθοδος μάθησης εισάγει την επιστημονική έρευνα στη σχολική πράξη. Εφοδιάζει τον εκπαιδευόμενο με δεξιότητες όπως:

- Να ασκεί την κριτική του σκέψη.
- Να συλλέγει με επιστημονικές μεθόδους τις πηγές του.
- Να αποκτά επιστημονικό λόγο.
- Να συνειδητοποιεί την αναγκαιότητα να αποκτήσει τις απαιτούμενες ικανότητες και να θέτει μαθησιακούς στόχους.
- Να αναδεικνύει τη μαθησιακή αποτελεσματικότητα της εκάστοτε διδακτικής ενότητας.
- Να τεκμηριώνει επιστημονικά τις απόψεις και θέσεις του. □ Να εφοδιάζεται με αυτό-εκτίμηση και αυτοσεβασμό

Οι επιμέρους φάσεις της διερευνητικής μεθόδου είναι:

Πρώτη Φάση: Έκθεση Προβληματισμού-Κινητοποίηση Εκπαιδευόμενων

Μέσω μιας κατάστασης προβληματισμού ή μέσω δραστηριοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι ενεργοποιούνται για να διερευνήσουν ένα συγκεκριμένο θέμα και τους γίνεται επεξήγηση των ερευνητικών διαδικασιών που θα ακολουθήσουν.

Δεύτερη Φάση: Διατύπωση Υποθέσεων - Συγκέντρωση Δεδομένων-Επεξεργασία Υλικού

Οι εκπαιδευόμενοι διατυπώνουν υποθέσεις για το υπό διερεύνηση θέμα, παρατηρούν, συλλέγουν και αρχειοθετούν δεδομένα και πληροφορίες. Συγκρίνουν τις πληροφορίες με ό,τι είναι ήδη αποδεκτό και κάνουν συνδέσεις του γνωστικού αντικειμένου με τη χρησιμότητα στην ευρύτερη κοινωνία.

Τρίτη Φάση: Οργάνωση Έλεγχος Υποθέσεων-Διατύπωση Συμπερασμάτων

Οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να οργανώσουν τα δεδομένα, να ελέγξουν τις υποθέσεις που είχαν θέσει, να αναφέρουν τις δικές τους ερμηνείες και επεξηγήσεις και στη συνέχεια, σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό, διατυπώνονται συμπεράσματα και κανόνες.

Τέταρτη Φάση: Ανάλυση Ερευνητικής Διαδικασίας-Εφαρμογή

Αναλύεται η ερευνητική στρατηγική που ακολούθησαν οι εκπαιδευόμενοι, γίνεται προσπάθεια για ανάπτυξη αποτελεσματικότερων ερευνητικών στρατηγικών και υλοποιείται αντίστοιχη εφαρμογή.

Πέμπτη Φάση: Αξιολόγηση

Μέσα από τεχνικές αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης, οι εκπαιδευόμενοι αναστοχάζονται και επανατροφοδοτούνται στην όλη διαδικασία. Παράλληλα,

αξιοποιούνται και όποιες τεχνικές αξιολόγησης κρίνονται κατάλληλες για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.

Έκτη Φάση: Ανακεφαλαίωση

ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία αποτελεί μια ενεργητική, κοινωνική και συνεργατική μέθοδο, κατά την οποία η μαθησιακή διαδικασία στηρίζεται στη δυναμική της συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης μεταξύ των μαθητών/τριων. Κύριο χαρακτηριστικό της μεθόδου είναι το ότι οι μαθητές/τριες μιας τάξης οργανώνονται, με συγκεκριμένα κριτήρια, σε ολιγομελείς ομάδες, για να πραγματοποιήσουν συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους, μέσω της επεξεργασίας ενός θέματος. Να σημειωθεί ότι, η ομαδοσυνεργατική μέθοδος προϋποθέτει ατομική και κοινωνική αυτονομία καθώς και ευθύνη των μελών κάθε ομάδας, ενώ παράλληλα αναπτύσσει συνεργατικές διαδικασίες μάθησης.

Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία εξασφαλίζει αυθεντικές καταστάσεις συλλογικής δράσης και επικοινωνίας που ενεργοποιούν τους εκπαιδευόμενους, καλλιεργούν την κριτική και δημιουργική σκέψη και αναπτύσσουν κοινωνική συνείδηση.

Ο ρόλος του/της εκπαιδευτικού στην ομαδοσυνεργατική μέθοδο οριοθετείται στη διαμεσολάβηση, εμπύχωση και το συντονισμό δράσης των ομάδων, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί και συμβουλευτικά.

Οι επιμέρους φάσεις της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου είναι:

- Πρώτη φάση: Προετοιμασία της διδασκαλίας, σχηματισμός ομάδων και ανάληψη έργου

Ο/Η εκπαιδευτικός καθορίζει το θέμα και τους στόχους παρακινώντας τους εκπαιδευόμενους σε έρευνα και δράση, σχηματίζονται οι ομάδες με άξονα συγκεκριμένα κριτήρια, καθορίζεται η οργάνωση του διδακτικού αντικειμένου και γνωστοποιούνται ή υπενθυμίζονται οι διαδικασίες συνεργασίας.

- Δεύτερη φάση: Ομαδοσυνεργατική επεξεργασία

Ο/Η εκπαιδευτικός σε συνεργασία με την ομάδα αποφασίζουν πώς ακριβώς θα γίνει η επεξεργασία του θέματος, κατανέμονται οι ρόλοι εντός της ομάδας και πραγματοποιείται η συγκεκριμένη επεξεργασία, είτε με την συμπλήρωση φύλλων εργασίας, είτε με χρήση οποιουδήποτε υλικού σε έντυπη ή ψηφιακή μορφή, κατάλληλα σχεδιασμένου από τον/την εκπαιδευτικό. Η φάση ολοκληρώνεται με τη σύνθεση των επιμέρους εργασιών σε μια ενιαία εργασία.

- Τρίτη φάση: Παρουσίαση εργασιών

Οι ομάδες, μέσω των εκπροσώπων τους, παρουσιάζουν ενώπιον της τάξης τη κοινή τους εργασία και όλοι θέτουν τα ερωτήματα και τους προβληματισμούς τους. Ο/Η εκπαιδευτικός συστηματοποιεί τα συμπεράσματα, ονοματίζει τη νέα γνώση και συνοψίζει.

- Τέταρτη φάση: Αξιολόγηση

Οι ομάδες και οι εκπαιδευόμενοι αυτοαξιολογούνται και ετεροαξιολογούνται με άξονα την επίτευξη των προκαθορισμένων ακαδημαϊκών στόχων και την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας των μελών της κάθε ομάδας, ενώ παράλληλα αξιοποιούνται και άλλες τεχνικές αξιολόγησης.

- Πέμπτη φάση: Ανακεφαλαίωση

ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΜΕΘΟΔΟΣ

Η βιωματική μέθοδος αποτελεί μια ενεργητική μέθοδο μάθησης, κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι βιώνουν το υπό διερεύνηση γνωστικό αντικείμενο καθώς το εξερευνούν μέσα από τις εμπειρίες τους. Αξιοποιούνται τα βιώματά τους ή προκαλούνται νέα βιώματα. Με την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου αναπτύσσονται κυρίως κοινωνικές/επικοινωνιακές δεξιότητες στους εκπαιδευόμενους, παρωθούνται και προωθείται η προσωπική τους ανάπτυξη. Ενθαρρύνονται να συμμετέχουν ενεργητικά στη διαδικασία της μάθησης και να βιώσουν το θέμα που μελετούν, έτσι ώστε να το κατανοήσουν καλύτερα και επομένως να νοιώσουν ενδιαφέρον για αυτό.

Οι επιμέρους φάσεις της βιωματικής μεθόδου είναι:

- Πρώτη Φάση: Εμπειρία

Ο εκπαιδευτικός επιλέγει δραστηριότητες που οδηγούν τους εκπαιδευόμενους στην ανάκληση και ανταλλαγή προηγούμενων εμπειριών.

Απλή παρόρμηση/αυθόρμητη διάθεση αποτελεί την αρχική συγκεκριμένη εμπειρία (ΣΕ).

- Δεύτερη Φάση: Στοχαστική παρατήρηση – αντανάκλαση

Οι εκπαιδευόμενοι στοχάζονται πάνω στις δικές τους εμπειρίες και στις εμπειρίες των άλλων και παράλληλα τις συνδέουν με το υπό διερεύνηση αντικείμενο.

Στοχαστική παρατήρηση (ΣΠ) που συνιστά προβληματισμό και ανάκληση πληροφοριών.

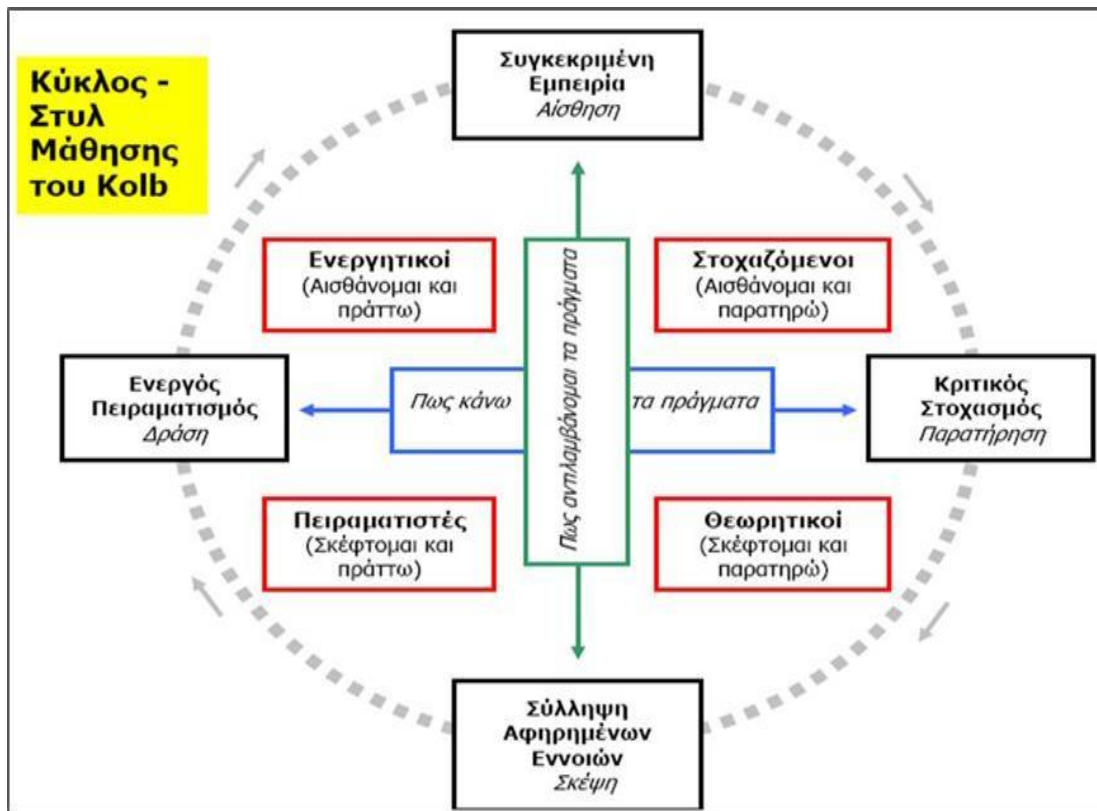
- Τρίτη Φάση: Αφηρημένη ενοποίηση /ταξινόμηση

Ενοποιούνται και ταξινομούνται τα στοιχεία της ενότητας με άξονα τα βιώματα των εκπαιδευόμενων.

Μέσω του σχηματισμού αφηρημένων εννοιών (ΑΕ) συγκροτούνται σε γνώση για το περιβάλλον.

- Τέταρτη Φάση: Πειραματισμός/Επαλήθευση/Γενίκευση
Τα στοιχεία της ενότητας δοκιμάζονται/εφαρμόζονται σε νέες καταστάσεις και γενικεύονται. Με ενεργό πειραματισμό (ΕΠ) δηλαδή εμπρόθετη δράση που έχει όχι μόνο σχέδιο και μέθοδο αλλά και προβλέπει πιθανές συνέπειες της συγκεκριμένης δράσης, παράγονται εμπειρίες και νέες παρορμήσεις .
- Πέμπτη Φάση: Αξιολόγηση
Οι εκπαιδευόμενοι αναστοχάζονται και ενσωματώνουν το νέο αντικείμενο στα προσωπικά τους νοήματα καθώς και αξιολογούν τη μαθησιακή διαδικασία.
- Έκτη Φάση: Ανακεφαλαίωση

Σχηματικά ακολουθείται ο Κύκλος – στυλ μάθησης του Kolb.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. (2016). *Πρόγραμμα Σπουδών Πρακτικών Ασκήσεων Διδασκαλίας I (ΠΑΔ I)* (σύνταξη Κ. Κασσιμάτη & Ν. Μαυροβουινιώτη). Υπό ανάρτηση.
- Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε. (2016). *Πρόγραμμα Σπουδών Πρακτικών Ασκήσεων Διδασκαλίας II (ΠΑΔ II)* (σύνταξη Κ. Κασσιμάτη & Ν. Μαυροβουινιώτη). Υπό ανάρτηση.
- Βαϊνά, Μ. (1996). *Μέθοδος project : Μια πρόκληση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Νέα Παιδεία., 80, 77-87.
- Βοσνιάδου, Σ. (2002). *Πώς μαθαίνουν οι μαθητές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Bloom, B.S., & Krathwohl, D.R. (1986). *Ταξινομία διδακτικών στόχων*. (μτφρ. Α. Λαμπράκη- Παγανού). Αθήνα: Κώδικας.
- Dewey, J. (1963). *How we Think: A restatement of the relation of reflective thinking to the education process*. Boston: Health and Company.
- Edmonds, A. & Herr, P. (2003). *Inquiry-Based Learning Using Everyday Objects*. Thousand Oaks: Corwin Press
- Ζαβλανός, Μ. (2003). *Διδακτική & αξιολόγηση*. Αθήνα : Σταμούλη.
- Huttner, A. (2008). *Διδακτική τεχνολογικών μαθημάτων*. (Επιμ. Μ. Βαϊνά). Αθήνα : Έλλην.
- Joyce, B. , Weil, M. & Cathoun, E. (2009). *Διδακτική μεθοδολογία-διδακτικά μοντέλα*, (Επιμ. Κ. Κασσιμάτη). Αθήνα : Έλλην.
- Θεοδοσάκης, Δ. (2011). *Η συναισθηματική Νοημοσύνη στο σύγχρονο σχολείο*. Αθήνα: Γρηγόρη.

- Καλούρη-Αντωνοπούλου, Ρ. & Σιγάλας, Χρ. (2006). *Γενική διδακτική μεθοδολογία-γενικά ψυχοπαιδαγωγικά θέματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κασιμάτη, Αικ. , Μαυροβουνιώτη, Ν. & Μαρκαντώνη, Α. (2014). Απόψεις εκπαιδευόμενων της ΑΣΠΑΙΤΕ σχετικά με το σύστημα εσωτερικής Πρακτικής Άσκησης Διδασκαλίας ΠΑΔ. *Ερκύνα*, 3, 4-19
- Κολιάδης, Α. Ε. (2002). *Γνωστική ψυχολογία, γνωστική νευροεπιστήμη και εκπαιδευτική πράξη*, Τόμος Δ΄. Αθήνα : Προσωπική Έκδοση.
- Κωσταρίδου – Ευκλείδη, Α. (2005). *Μεταγνωστικές διεργασίες και απορρύθμιση*. Αθήνα : Ελληνικά Γράμματα.
- Λαρεντζάκη-Γκόγκα, Κ., & Παύλου, Β. Ε. (2008). *Τα ερωτήματα του σύγχρονου εκπαιδευτικού*. Αθήνα : Gutenberg.
- Massialas, Β. (1989). *Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μασαγγούρας, Η. (1999). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας*, Τόμος Α΄, Θεωρία της διδασκαλίας. Αθήνα : Gutenberg.
- Μασαγγούρας, Η. (1999). *Θεωρία και πράξη της διδασκαλίας*, Τόμος Β΄, Στρατηγικές διδασκαλίας. Αθήνα : Gutenberg.
- Oosterhof, Α. (2010). *Εκπαιδευτική αξιολόγηση: Από τη θεωρία στην πράξη*. (Επιμ. Κ. Κασιμάτη). Αθήνα : Έλλην.
- Πετροπούλου, Ο. , Κασιμάτη, Κ. & Ρετάλη, Σ. (2015). *Σύγχρονες μορφές εκπαιδευτικής αξιολόγησης με αξιοποίηση εκπαιδευτικών τεχνολογιών*. Αθήνα: Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, www.kallipros.gr
- Πλαγιαννάκος, Στ. (1995). *Διδακτική επαγγελματικών μαθημάτων*, Τόμος Α΄, Ο σχεδιασμός της διδασκαλίας Αθήνα : Έλλην.
- Πλαγιαννάκος, Στ. (1995). *Διδακτική Επαγγελματικών Μαθημάτων*, Τόμος Β΄, Η οργάνωση του μαθήματος. Αθήνα : Έλλην.
- Roblyer, Μ. (2009). *Εκπαιδευτική τεχνολογία και διδασκαλία*. (Επιμ. Μ. Μουντρίδου). Αθήνα : Έλλην.
- Rosenshine, Β. & Stevens, R. (1986). *Teacher functions*. In Μ. C. Wittrock (Ed.), *Handbook of research on teaching and learning* (pp. 376-391). New York: Macmillan
- Rushton, S., (2008) *Activate Your Students: An Inquiry- Based Learning Approach to Sustainability*. Carlton South: Curriculum Corporation
- Σοφός, Α. (2015). *Σχεδιάζοντας σενάρια διδασκαλίας για την πρακτική άσκηση των φοιτητών*. Αθήνα: Γρηγόρης <http://tinyurl.com/y9oa75f9>
- Τριλιανός, Θ. (2004). *Μεθοδολογία της σύγχρονης διδασκαλίας*, Τόμος Α΄ και Β΄. Αθήνα: Προσωπική Έκδοση.
- Τσίρος Χ. (2014). *Εκπαιδευτική Αξιολόγηση*, Τρίπολη, Εκδ. Ακαδημαϊκό. ISBN: 978-618-80138-2-7.
- Τσίρος Χ. (2009στ, 2014). *Κλίμακα Αξιολόγησης Εκπαιδευτικού Έργου Ενηλίκων*. Τρίπολη: Εκδ. Ακαδημαϊκό. ISBN: 978-960-99047-5-9.
- Χατζηδήμου, Δ. (1998). *Προετοιμασία και σχέδιο μαθήματος*. Θεσσαλονίκη : Κυριακίδη.